

Råd om farliga
kemikalier i varor

Råd om farliga kemikalier i varor – berör det ditt företag?

Ja, alla företag är berörda, eftersom kemikalier finns i alla varor. Därför måste alla handelsföretag ha kontroll över vilka farliga kemikalier som finns i de varor man säljer. Bakgrunden är riksdagens miljö kvalitetsmål Giftfri miljö, som ska uppnås år 2020, Miljöbalken och Reach, den nya europeiska kemikalielagstiftningen.

De grundläggande kraven finns i [Miljöbalken](#) där den Allmänna hänsynsregeln kräver att alla måste ha nödvändig kunskap för att skydda människors hälsa och miljön. Därför måste alla företag fortlöpande planera och kontrollera sin verksamhet i s k egenkontroll. I Miljöbalken finns också Försiktighetsprincipen, som innebär ett krav på att vidta åtgärder för att minimera risker för negativa effekter på hälsan och miljön. Substitutionsprincipen eller Utbytesregeln ställer krav på att undvika att sälja varor som kan orsaka skador på hälsan och miljön och ersätta sådana

med produkter som kan antas vara mindre skadliga. Principen om att Förorenaren betalar visas tydligast i det s k producentansvaret, som finns bl a för förpackningar samt elektriska och elektroniska produkter.

Det är också mycket viktigt att ha kunskap om de särskilt farliga ämnen, som finns på den s k [Kandidatlistan](#) i Reach. Kunderna har nämligen rätt att få veta om dessa ämnen finns i de varor som säljs. Detaljisten måste ge kunderna svar inom 45 dagar. Kandidatlistan innehåller för närvarande närmare hundra olika ämnen, som kan komma att bli förbjudna.

Den här skriften tar upp vilka de farliga kemikalierna är, var det finns information om farliga kemikalier och vilka lagkrav som finns. Skriften ger också några tips för att få kontroll över de farliga kemikalier som kan finnas i olika varor.

Vilka är de farliga kemikalierna?

De ämnen det handlar om är främst sådana som kan vara cancerframkallande, mutagena och/eller reproduktionstoxiska, så k CMR-ämnen, samt hormonstörande och allergiframkallande. Det kan vara mjukgörare, till exempel vissa ftalater i olika plastvaror, regnkläder och skor, antimögelmedel i möbler, flamskyddsmedel i elektriska och elektroniska produkter, akrylamid i plastförpackningar samt vissa doftämnen i kosmetik- och hygienprodukter.

Farliga ämnen kan förekomma i följande material:

- Plast och gummi kan till exempel innehålla blyföreningar, kromater, tennföreningar, klorparaffiner, ftalater och eventuellt doftämnen.
- Textil kan till exempel innehålla formaldehyd, antimögelmedel, flamskyddsmedel, färgämnen och impregneringsmedel, till exempel PFOS.
- Läder kan innehålla garvämnen, som till exempel krom.
- Glas kan innehålla bly och arsenik.
- Trä kan innehålla träskyddsmedel, som i sin tur innehåller krom, arsenik, koppar och kreosot.
- Papper kan innehålla vissa farliga färgämnen.

Var hittar jag information om farliga kemikalier?

I Kemikalieinspektionens riskminskningsverktyg [Prio](#) finns information om miljö- och hälsofarliga egenskaper för olika ämnen samt vilka ämnen som prioriteras för en snar avveckling eller utfasning. Prio ger också hjälp att utveckla rutiner för inköp, produktutveckling, riskhantering etc.

[Kemikalieinspektionens Varuguide](#) är en omfattande databas där du kan söka på olika typer av varor och få information om vilka material som vanligen ingår i varorna och vilka ämnen materialen kan innehålla. Du kan också söka på enskilda material och ämnen och se i vilka varor och varugrupper de används. Observera att det endast är sådana ämnen som kan finnas i plaster, gummi eller textilier som ingår i Varuguiden.

Flera miljömärkningar [Svanen](#) och [EU Ecolabel](#), den s k Blomman, ställer krav på vilka kemikalier som får förekomma i olika varor. Krav finns även i Svenska Naturskyddsföreningens Bra Miljöval och i [KRAV](#).

[Miljöstyrningsrådets](#) upphandlingskriterier ställer miljö- och sociala krav vid upphandling av varor, tjänster och entreprenader. Kriterierna omfattar bl a kemikalier i textilier och läder, IT- och telekomprodukter samt städ- och rengöringsprodukter.

Den så kallade [SIN List](#), Substituted It Now, innehåller uppgifter om flera hundra särskilt farliga kemikalier, som enligt ChemSec, det Internationella kemikaliesekretariatet i Göteborg, bör ersättas med säkrare alternativ. Ämnena baseras på de kriterier som finns i Reach. Listan tar också upp i vilka varor de olika kemikalierna kan förekomma.

[Textilimportörernas kemikalieguide](#) listar krav, egenskaper och användningsområden för miljö- och hälsofarliga processkemikalier och egenskapskemikalier för textilier, kläder, lädervaror och skor i enlighet med de förbud och rekommendationer som finns inom EU. Listan innehåller förslag till alternativa kemikalier. Kemikalieguiden kan köpas från Textilimportörerna.

[Leverantörerna](#) kan också ge besked om vilka varor som kan innehålla farliga kemikalier.

Vilka lagkrav finns för farliga kemikalier?

Det finns många lagar som reglerar farliga ämnen i varor. Här följer ett axplock.

Syftet med [Reach](#) (Registration, Evaluation, Authorization of Chemicals) är att få kontroll över farliga kemikalier. Ansvaret ligger på näringslivet. Tillverkare och importörer ska anmäla särskilt farliga kemikalier i varor. Information om kemikalier ska lämnas genom hela leveranskedjan, bl a i Säkerhetsdatabladet för olika ämnen och beredningar. En detaljist ska också kunna lämna information till sina kunder om Kandidatlistans särskilt farliga kemikalier finns i de varor som säljs. Svar ska lämnas inom 45 dagar. Det räcker att ange ämnets namn. Kandidatlistan innehåller för närvarande närmare hundra olika ämnen och uppdateras två gånger per år. I bilaga XVII i Reach finns begränsningar för hur olika ämnen får användas i varor. I Bilaga XIV finns uppgifter om vilka ämnen som kräver tillstånd för att få användas.

I Kemikalieinspektionens [Begränsningsdatabas](#) finns uppgifter om vilka förbud och användningsbegränsningar som gäller i Sverige för enskilda kemiska ämnen.

I [Leksaksdirektivet](#) finns krav och förbud för CMR-ämnen, ämnen som inte får läcka ut från en leksak, och för allergiframkallande doftämnen. [Kosmetikadirektivet](#) har olika restriktioner för ämnen som är förbjudna eller bara får ingå i vissa koncentrationer. Genom det s k [RoHS-direktivet](#) förbjuds användningen över vissa gränsvärden av kvicksilver, kadmium, bly, sexvärt krom och vissa flamskyddsmedel i elektriska och elektroniska produkter. Enligt [Förordningen om producentansvar för elektriska och elektroniska produkter](#), som grundas på det s k WEEE-direktivet, ska tillverkare och importörer lämna de uppgifter om innehållet i produkterna som från miljö- eller hälsosynpunkt behövs för att underlätta underhåll och avfallshantering av produkterna. [Biocidförordningen](#) kräver att endast produkter som har behandlats med godkända biocider får importeras och säljas inom EU. Biocider är till ex-

empel insektsmedel och antibakteriella ämnen. Produkterna omfattas av detaljerade märkningskrav. Även här har kunden en rätt att från detaljhandeln inom 45 dagar få veta vilka biocider som en produkt har behandlats med.

Enligt [Produktsäkerhetslagen](#) ska en produkt som tillhandahålls vara säker, d v s inte medföra någon risk för människors hälsa eller säkerhet. [Produktansvarslagen](#) ger kunden möjlighet till skadestånd om en produkt orsakat en personskada. Även [Konsumentköplagen](#) kan bli tillämplig om en vara innehåller en förbjuden kemikalie, som medför fara för liv eller hälsa.

Mer information finns under

www.lagrummet.se

www.echa.europa.eu

www.kemi.se

www.livsmedelsverket.se

www.naturvardsverket.se

www.kov.se

www.google.se

Tips för att få kontroll över farliga kemikalier

1. Börja med att gå igenom produktsortimentet och prioritera de produkter som kan innehålla farliga kemikalier för människor eller miljön. Prioriteringen kan göras med hänsyn till följande:

- Gör en lista över de kemikalier, som kan ingå i produkterna.
- Beräkna den mängd av ämnena som ingår i produkterna.
- Beräkna produkternas totala försäljning.
- Är användargruppen särskilt känslig, t ex barn?
- Bedöm hur produkterna används, t ex nära huden.
- Kan kemiska ämnen frigöras från produkterna?
- Vilka tillsatsämnen finns i produkterna för t ex färg, doft, hållbarhet, flamskydd, impregnering, mögelskydd och mjuka egenskaper?

2. Prioritera kemikalierna efter farlighet

Ta reda på om ämnena har farliga egenskaper, är förbjudna eller begränsade eller omfattas av informationskrav till kunderna. Bör dessa ämnen i så fall bytas ut eller kan riskerna minskas på annat sätt?

3. Ställ produktkrav

Sammanfatta produktkraven och kommunicera dessa med leverantören. Kraven bör preciseras så långt som möjligt, gärna med CAS-nummer, som är det unika numret för varje ämne. CAS-nummer återfinns bl a i Prio, Varuguiden, Kemikalieinspektionens ämnesregister och SIN List.

Diskutera även möjligheterna med leverantören att byta ut oönskade ämnen.

Tips för att få kontroll över farliga kemikalier

4. Följ upp resultatet

Följ upp leverantörens svar genom en rimlighetskontroll. Är informationen tydlig och tillräckligt detaljerad? Finns information som styrker haltgränserna? För en ständig dialog med leverantörerna.

Testa produkterna både före och efter leverans genom stickprovskontroll. Anlita ackrediterade testlaboratorier.

Det är mycket viktigt att noggrant dokumentera det underlag som använts genom hela beslutsprocessen. En bra dokumentation är också värdefull inför tillsynsmyndigheternas besök.

5. Utforma information och hantera kundfrågor

Det är viktigt att alla i företaget har kunskap om företagets kemikaliearbete. Särskilt viktigt är detta för butikspersonalen, som kommer att möta kundernas frågor om vilka kemikalier enligt Kandidatlistan som kan finnas i företagets produkter. Upprätta gärna en rutin för hur och av vem kundernas frågor ska besvaras.

Svensk Handel skapar de bästa förutsättningarna
för handelns små och stora företag

Kontakta oss gärna
info@svenskhandel.se
010-471 85 00

svenskhandel.se